

NYD Dag hallo lieve schatten, onze vakantie zit erop, welkom bij DAMN, HONEY!

START INTRO TUNE

ML De podcast over shit waar je als vrouw van deze tijd mee moet dealen

NYD Mijn naam is Nydia

ML En ik ben Marie Lotte

NYD En dit is aflevering 147. En dat wordt een aflevering met een groot en zwaar onderwerp, dus ik gooi er meteen even een trigger warning in, een content warning, want we gaan het hebben over femicide en geweld tegen vrouwen.

ML Ja. En dat doen we met bijzonder hoogleraar Renée Römken, gespecialiseerd in gender-gerelateerd geweld, aan de Universiteit van Amsterdam. Welkom!

REN Dank je wel

ML Hallo. Renée, je was de eerste persoon in Nederland die vrouwenmishandeling landelijk onderzocht en je zette femicide op de kaart in Nederland. Onlangs stelde je samen met Tessel ten Zeege en Anja Meulenbelt het boek "Voorbij de verbijstering" samen en dat gaat over gender en gendergeweld, en daarin staan ook bijdragen van 24 auteurs. Wat was de directe aanleiding van dat boek?

REN De directe aanleiding was onze eigen verbijstering over het feit dat iedereen zo verbaasd blijft over het ene na het andere incident. Waar het over geweld tegen vrouwen gaat, ongewenste intimiteiten, grensoverschrijdend gedrag. Daar komen nu allerlei termen voorbij, maar daaraan voorafgaand: Anja Meulenbelt en ik liep al met het idee rond van: we moeten een boek maken over geweld of over hoe het nu gaat met de situatie van vrouwen. Wij hebben in 2016 "Het F-boek" uitgebracht, ook met een aantal bijdragen van een heleboel auteurs, met een soort state of art van: waar staan we nu toch eigenlijk met die vrouwenbewegingen, het feminisme in Nederland? Nou, dat zat nog in ons achterhoofd. Dan moeten we eigenlijk nu, zeven, acht jaar later, toch nog eens een keer naar kijken. Toen kwam The Voice of Holland en toen dachten we: we gaan het toespitsen op geweld, want wat ik net zei, iedereen buitelt over elkaar heen, met verbazing en verbijstering. En voor degenen onder ons die toch al wat langer kijken hoe het met vrouwen in de wereld staat en ook naar geweld kijken, die denken: alweer!

ML Ja, hallo dat weten we wel.

REN Dus het is niks nieuws onder de zon. Dus dat was de aanleiding voor dit boek en daarom ook de titel. We moeten voorbijkomen aan die verbijstering, want die verbijstering is een deel van het probleem. Je wilt dus niet zien dat het een structureel iets is wat gewoon... Ja in een soort onderstroom is, waar jullie natuurlijk ook met jullie fantastische podcast en jullie werk ook aandacht voor vragen. Het gaat gewoon... Vrouwen zijn... De positie van vrouwen is enorm verbeterd in de afgelopen 50 jaar, maar we hebben tegelijkertijd ook nog heel veel oude, zoals jullie zeggen, shit, waar je opsluit die doorgaat, dus we zijn er nog lang niet om, laten we zeggen, echt gelijkberechtiging, echt gelijke kansen en überhaupt respectvol met elkaar omgaan, want dat begint het mee.

ML Ja, nou, we gaan straks in het hoofdgesprek voorbij die verbijstering en dan gaan we echt eventjes diep in op gendergerelateerd geweld, over femicide, maar we beginnen natuurlijk met onze publieksfavoriet, onze opening van de podcast: de femmist en Nydia hoe ging jij de femmist in de afgelopen weken?

NYD Ik was aan het hardlopen en ik heb een buurman bij mij in de buurt en die doet... Ik heb altijd een beetje rare dingen met hem. En wat er dus nu gebeurde, is dat hij deed alsof die op mijn kont ging slaan en mijn reactie was lachen. Toen dacht ik: is dit een femmisser? En toen dacht ik: nee, want vond ik het nou echt zo erg? En het is altijd een beetje met deze man, wat rarigheid. En hè, je kan ook heus wel een keer lachen erom. En toen dacht ik: nee, want nu zit je jezelf eigenlijk te vertellen dat het wel grappig en leuk was en die man is altijd raar en het hoort er een beetje bij ofzo. Dat was ik mezelf staan te vertellen, terwijl ik vond het helemaal niet leuk, ik vond het helemaal niet grappig, ik vond het heel vervelend dat ie dat deed en ik dacht: ja, zal je zien dat het volgende keer weer zoiets gebeurt. Maar ik zat dus mezelf een beetje die 'cool girl' aan te praten van: mij doet het niks en ik lach erom en dat is geen femmisser, want ik vind het ook gewoon grappig

ML En jij bent ook gezellig met de buurtjes. En je hebt deze relatie met deze man

NYD Ja joh! I'm not like the other girls die daar dan moeilijk over doen. Ik lach hier gewoon om. Dit ging allemaal zo in één minuut, zo door mijn hoofd heen.

ML Heb je het gevoel dat je de volgende keer wat zegt? Of niet?

NYD Het is elke keer overvalt het je, dus elke keer is het weer: wat zou ik dan ook zeggen? Geeft niet? Of dan zegt hij: ik deed toch niks?

ML Ja, geen idee.

NYD Want het is een soort rare situatie waar je dan weer in zit.

REN Ja, ik vind het een heel leuk voorbeeld. Het zet mij ook aan het denken. Het is ook een voorbeeld van dat grijze gebied waarin je dan als vrouw, als je inderdaad dan zegt: ja, doe normaal! Dat je dan de reactie krijgt van: hoezo, ik doe normaal! Waarom doe jij moeilijk? Dat grijze gebied, wat dus tegelijkertijd laat zien dat mannen de macht hebben om de situatie te definiëren, wat je ook doet. Het is damned if you don't, damned if you do.

NYD Ja, precies

ML En het is zo tekenend dat dan dus allebei die scripts zeg maar, allebei die situaties, die gaan dan zo tegelijkertijd door je hoofd. Als ik iets zeg, wat gebeurt er dan? En wat als ik niks zeg, dan doe ik het verkeerd. Of ik had eigenlijk iets moeten zeggen. Dit is heel herkenbaar.

NYD Marie Lotte, had je ook nog een misser?

ML Ja, ik scrollde langs een post van een Nederlandse realityster van vroeger, die ik nu al een tijd niet op TV heb gezien. En zij is een jaar... nou, 30 plus, denk ik. Even oud als ik ongeveer, of misschien nog iets jonger, en zij maakte in die post... Het was in een video, maakte zij reclame voor een nagelsalon of een nagelproduct, iets waarbij handen te zien waren. Ik keek naar die handen en ik ging naar haar profiel en ik ging echt... Ik was echt heel erg aan het onderzoeken en ik moest echt eventjes uitpluizen of dat inderdaad haar handen waren, omdat ik ze er zo oud uit vond zien.

NYD Ouwelijke handen

ML Ouwelijke handen

NYD Dat zegt mijn moeder altijd hè. Dat heeft ze me altijd verteld. Ze kunnen nog zo hun gezicht verbouwen, maar aan de handen kan je het zien dat ouwelijke *lacht*

ML Maar ik moet ook denken aan jouw moeder, want ik dacht: oh nee, ik ben Nydia's moeder. Want ik ging ook opzoeken hoe oud zij was en ik ging kijken of het haar handen waren en het was echt dat ik dacht: nou, ik ben hier echt volledig in meegegaan, echt vreselijk! Ik zag jou je handen al verbergen Renée.

REN Van schrik stopte ik mijn handen meteen onder de tafel *lacht*

NYD Aan de handen kun je het zien

ML Ja, nee erg. Ik was me er erg bewust van, maar ik ging er helemaal in mee. Renée, heb jij nog een femimisser?

REN Ja, jullie zetten me wel aan denken. Mijn femimisser was dat ik in verband met wat gekraak in het lijf een foto gemaakt moest worden en dat er gezegd werd u krijgt bericht van de neuroloog en dat ik dacht: wanneer zou hij antwoorden? En toen ik het dacht al, dacht ik: hoezo hij? Nou ja, kortom ik viel door de mand.

NYD Ja, een klassieker

ML Absoluut

NYD Een klassieker die we allemaal regelmatig maken. Maar ook goed dat je dan toch meteen denkt: ho! Waarom eigenlijk een hij?

REN Ja zover, ben ik dan wel afgericht inmiddels *lacht*

RUBRIEK POST

NYD Dan is het tijd voor post

ML POSTTTTTTTTT

NYD Tijd voor post:

Hey Nydia en Marie Lotte, (Ja, en Renée maar dat wist deze schrijver natuurlijk nog niet, dat Renée hier zou zitten)

Ik heb een vraag die gaat over de keuze om mee te doen aan genderstereotype dingen. Volgens mij pleiten jullie heel erg voor de eigen keuze van vrouwen, dat we mogen doen wat we willen en dat daar ook geen stigma/taboe/schaamte meer op rust.

Wat ik me daarbij afvraag is: als er inderdaad totale vrijheid bestaat voor een vrouw om te kiezen wat ze zelf wil, waarom ze bepaalde keuzes dan alsnog zou maken. En dan buiten

het feit dat we op deze plek, op deze tijd, met z'n allen hebben besloten dat het de vrouw siert om deze dingen wel of niet te doen. Bijvoorbeeld een bikini waarin je je nauwelijks vrij kan bewegen en dus niet kan genieten van dat waarvoor je naar het strand gaat; om lol te trappen en te zwemmen. Of een dikke laag make-up waardoor je niet in je ogen kan wrijven, niet kan huilen, niet je gezicht kan aanraken. Schaamhaar scheren waardoor je elke dag in de badkamer jezelf bulten en jeuk staat te bezorgen?

Waarom zou je jezelf vrijwillig beperken? Het gaat me trouwens niet om het 'recht' om te mogen dragen of doen wat je wilt. Ik ga natuurlijk geen botox verbieden en hoofddoeken van hoofden trekken.

Ik pleit zelf tegen deze rituelen, rollen, etc, ook als een vrouw er zelf voor kiest om eraan mee te doen (en ook al zit ik zelf waarschijnlijk ook nog onbewust vol met allerlei aangeleerde dingen), omdat ik het niet feministisch vind om de dingen waardoor vrouwen onderdrukt worden te supporten.

Ik vraag me af hoe jullie daar naar kijken. Naar het idee van keuze, waar die keuzes vandaan komen en het voorbeeld dat wij geven aan anderen. Stel dat jullie je feministische utopie zouden moeten schetsen, doen vrouwen daarin wel nog mee aan deze genderspecifieke dingen? Of doen ze het bijvoorbeeld op een andere manier? En mannen, doen die dingen die we nu met vrouwen associëren?

Ik ben heel benieuwd!

En oh ja, bedankt dat jullie de podcasts laten transcriberen. Dat is heel fijn voor iemand met gevoelige oren :)

Warme groet,

EINDE POSTSTUK

NYD Ja, de eigen keuze. Wij sluiten de podcast altijd af met: zelf weten. Renée, dat is misschien goed om te weten, dus wij pleiten altijd heel erg voor: zelf weten.

ML En dat iedereen kan doen waar die zelf zin in heeft.

NYD En deze luisteraar, die denkt van: ja, je spreekt je zelf toch ook een beetje tegen, want je zegt: zelf weten, maar je zegt ook: vrouwen, die moeten dus een bikini en make-up en schaamhaar scheren moeten we ook allemaal oké vinden.

Daar zit voor deze luisteraar een botsing in die twee dingen. Maar hoe kijken wij daar naar?

ML Want het idee is dan: de maatschappij vertelt: vrouwen scheer je. En wij zeggen dan: nee, dat hoeft niet, maar als je je wil scheren, moet je dat zelf weten. Maar scheer je niet, maar zelf weten. Fak scheren, maar zelf weten. Dat is een beetje hoe wij natuurlijk heen en weer gaan. Ja, en ik denk dus inderdaad dat dat in zichzelf ook gewoon zich ook wel tegenspreekt. In de zin van: hoe weet je nou wanneer je iets zelf weet? Omdat je in een wereld leeft waarin je gestuurd wordt, of wel bewust of wel onbewust, maar eigenlijk heel veel onbewust. Ik bedoel als ik kijk naar mezelf en mijn lijf en al mijn problemen rondom, hoe ik eruit zag, hoe dik ik mezelf vond, als ik de hele tijd aan het lijnen was, zeg maar. Het duurde lang, lang, lang, lang lang voordat ik doorhad: oké, dit is een beeld wat mij wordt voorgeschoteld. Ik zie dat heel erg als DE waarheid, dat dit mooi is en dat ik daar naar wil streven. En op het moment dat bij mij de schellen van de ogen vielen, dacht ik: ik hoef me hier helemaal niet aan te houden, want wie zegt wat mooi is, wie zegt, wie is daar de autoriteit van? Ik ben dat zelf, maar voordat je dat voelt, ben je echt jaren verder.

NYD Ja en in die tijd dat je dus zo met jezelf zat te worstelen en met je lijf, was je er ook van overtuigd dat dat is wat je wilde toch? Want je wilde ook afvallen en je wilde jezelf limieten opleggen, qua eten en weet ik veel wat.

ML Natuurlijk! En dan zei ik ook van: ja, maar dat is ook gezond en ik zorgde voor mezelf.

NYD Precies. Dus je was zelf aan het weten dat je jezelf dat allemaal aan deed

ML Ja, heel lang! Totdat ik aan mezelf kon toegeven: ik ben dit niet zelf aan het weten en mijn relatie met mijn lijf is nu dus heel anders. En als ik nu zeg: ik ben bezig met gezondheid, gaat het ook echt over goed voor mijn lijf zorgen. Uit een soort van... Uit een plek van: meer plezier en positiviteit en liefde voor mezelf, en niet uit haat voor mezelf. Dus ik denk dat dat voor mij een heel concreet voorbeeld is van... Alleen ik ga niet andere mensen vertellen: jij bent aan het afvallen, omdat jij je lijf haat, want de wereld vertelt jou dat. Want dat gaan andere mensen niet van mij aannemen, zomaar.

NYD Ja, nou, als in het algemeen zou je het wel in deze podcast zeggen, dat doe je ook. Maar als een vriendin tegen jou zegt: hé, ik ben aan het afvallen. Dan ga je niet zeggen: jij mag niet afvallen

ML Ja, tegen individuen ga ik dat niet zeggen

NYD Precies. Hoe kijk je naar de eigen keuze en zelf weten, Renée?

REN Ik vind het een... Het is natuurlijk een hele existentiële filosofische vraag he?

NYD Absoluut

ML Ja

REN Ik ben in diepste wezen echt een liberaal in de zin van ik ben maatschappelijk geëngageerd, maar in essentie moeten mensen zelf hun keuzes maken. Maar die keuzes, dat is een keuze in een context, die is nooit vrij. Dat kan niet, denk ik zelf. Maar ja, dat gezegd hebbende heb ik zelf ook, zoals jullie dat ook hebben, zo te horen. Je laten we zeggen, politieke en ethische voorkeuren en prioriteiten. En voor mij is sociale rechtvaardigheid, absoluut een centrale waarde in mijn leven. En de toegang daartoe, om die zo optimaal mogelijk te kunnen verdelen en gelijk te krijgen. Of het nou mannen, vrouwen zijn, of het wit-zwart is, of het oud jong is, of het hetero, homo en alles tussenin is, maakt niet uit. Maar dat gezegd hebbende moet het ook bij je passen als persoon. En daar zit ook mijn, laten we zeggen, liberale inslag in. Ik bedoel, ik gebruik ook wat make-up, wat heet, ik bedoel, ik gebruik kohl op mijn oog, ik noem maar wat. Ja is dat een conformisme aan een schoonheidsideaal van vrouwen? Dan denk ik, ja, voor mij niet, want ik zou willen dat ook wat meer mannen zich zouden versieren als het gaat om de esthetiek van het voorkomen wil ik maar zeggen.

ML Maar je gebruikt ook al het woord versieren, wat natuurlijk ook alweer veel positiever is dan wanneer ik iemand hoor zeggen: ik durf niet zonder mascara de deur uit, bijvoorbeeld.

REN Maar zelf dan weet je, dat kan gewoon heel, dat kan heel persoonlijk liggen. Ik noem maar iets. Ik heb voor mij heeft het heel lang geduurd... Ik ben geboren met een oogafwijking. Ik loenste heel, heel sterk. Ik ben er enorm mee gepest als kind. Het heeft heel lang geduurd voordat ik... Je ziet het nu bijna niet meer, voordat ik

dacht: maakt niet uit. Ik bedoel, natuurlijk hebben 1000 mensen tegen mij gezegd: nee, dat is niet te zien, het maakt niet uit. Zo werkt het niet.

ML Het komt niet binnen dan

REN Nee, maar weet je, dat is wat ik bedoel, elk vogeltje zingt zoals die gebekt is, dus dat moet daar... Ik vind ook... Ja, het hoort bij het leven om daar die ruimte voor te laten en daarin ook keuzes te maken of besluiten te nemen. Natuurlijk zullen die op sommige momenten ook aansluiten bij wat maatschappelijk een norm zou zijn. Maar of dat dan meteen zou betekenen dat je je ergens bij neerlegt of weet ik wat, een vals bewustzijn hebt, zomaar mee hobbelt. Ik denk: dat gaat ook te ver.

NYD: En soms is meehobbelen ook de veilige keus, en dat is ook nou soms pijnlijk van "Nou, ja, als je die ladder op wil, doe maar meer als een man, gedraag je wat meer als een man, want altijd Brent je tot de hoge positie." Daar zijn wij tegen, maar ik snap het ook heel erg als iemand denkt: ja, ik doe dat, want ik wil gewoon daar op die positie terechtkomen. Daarom, wat je net ook al zei, we moeten zorgen dat die wereld verandert waardoor die keuze wel meer vrij is en je dus wel ook volledig volgens stereotype vrouw aan de top zou kunnen komen. Of elk voorbeeld dan ook. Dus wat wij ook proberen met Damn Honey: vertel mensen informatie, geef een voorbeeld van hoe het kan en dan kunnen mensen zelf kijken: 'nou, misschien pas ik mijn keus aan, of ik blijf gewoon lekker me scheren, of whatever, want ik voel me daar nou eenmaal prettig bij.

REN Ik denk wat ik zelf ook belangrijk zou vinden is, en dat doen jullie natuurlijk ook, het mensen laten zien dat er verschillende keuzes mogelijk zijn. En dat je überhaupt je bewust ervan bent dat bepaalde dingen een bepaalde prioritering/ keuze/ besluit/ of wat dan ook inhouden. Ik moet nu ineens terugdenken aan discussie die ik gisteravond had over de zachte g. Ik ben oorspronkelijk in Zuid-Nederland geboren, dus ben opgevoed met een zachte g. Ik ben ook tweetalig opgevoed, dialect sprekend, later Nederland. Ik ben een enorme dialect fan nog steeds. Ik heb nooit mijn zachte g weggemoffeld, en daar heb ik heel, heel vaak commentaar op gekregen en vooral ook daar ben ik op gepersifleerd dat naarmate ik ook meer in het publiek debat mij begaf, of in vergaderingen zat met een aantal hotemetoten, hoe vaak er niet gewoon daar een grap over is gemaakt. En ik ken dus mensen die ook

uit, in dit geval uit Zuid-Limburg kwamen, die hebben logopedielessen genomen omdat: één iemand wilde de diplomatieke dienst in en die dacht en was ervan overtuigd dat een zachte g een obstakel in de carrière zou zijn; de andere is journalist, en ik ga geen namen noemen, en heeft inderdaad een landelijke carrière gerealiseerd en ze zegt: dankzij logopedie, want je hoort het niet meer. Dus het is fascinerend om te zien. Dat is een heel ander voorbeeld, denk ik, dan wel.

NYD maar wel heel goed voorbeeld

REN over hoe sociale druk enerzijds aanwezig is, maar anderzijds ook gepercipieerd [*van: perceptie*] wordt en ervaren door mensen en je vervolgens dus voor de keuze staat, doe ik daar wat aan of niet?

NYD Precies en is dat dan een vrije keuze, dat kun je je dus afvragen: want ja, je wordt ook gewoon een beetje die kant op gestuurd. Als iedereen die je om jou ziet in het journalistenvak zonder zachte g praat, dan denk je nou, dan zou ik dan ook maar gaan doen, want dat helpt mij wel echt. Dat is Hetzelfde bijvoorbeeld met wat ik net zei over die vrouw die dan naar de top wil en die denkt: ik Conformeer me er maar aan. Dat is natuurlijk heel zonde en jammer en het zou heel goed zijn om meer verschillende voorbeelden te zien. Ja.

ML En als we het dan hebben over een feministische utopie dan ja, dan denk ik dus dat het, want de vraag is hier: wat is jullie feministische utopie? Want doen vrouwen daarin wel nog mee aan deze genderspecifieke dingen? Ik denk dat dus mijn utopie daar niet per se om draait of vrouwen wel of niet daaraan meedoen maar meer over hoe de wereld reageert op als ze het wel of niet doen,

NYD dat het dus niet uitmaakt. Dat je niet meer gewaardeerd wordt, dat je niet een bepaalde plek kan bereiken, maar dat dus alles een meer open speelveld is, en dan idealiter natuurlijk een volledig open, wat iedereen, dat iedereen inderdaad zelf kan weten. Maar goed, dat is een utopie daarvan weten wij toch alle drie dat dat niet kan.

ML Nee maar goed, er wordt gevraagd naar een utopie.

REN Ja voor mij, ik zou überhaupt niet een feministische utopie nastreven, omdat feminisme maar één van de waardensystemen is, zal ik maar zeggen, die voor mij

richtinggevend zijn. Het gaat ook over een wereld waarin ik wil leven, waar geen racisme is.

NYD Ja, dat is voor ons geldt dat ook wel als feminisme, wij zien dat wel ook als daar onderdeel van?

REN Ja dus het gaat over die intersectioneel kant

ML En in deze brief gaat het natuurlijk heel erg over man-vrouw, maar voor ons is het dus de intersectionele feministische utopie dat iedereen kan zijn wie die is, zonder dat je word afgerekend als je buiten een norm, nou dat de norm dus er ook niet meer is eigenlijk. Maar ja, die norm zal daar denk ik altijd zijn.

REN Ja, daarom is het een utopie, dat kan dus niet.

NYD precies!

ML oh nee

NYD maar goed, ja, dat is wel een beetje onze kijk op zaken.

****sponsor jingle****

NYD Sponsor blokjes tijd!

ML Ja ja, oortjes gespist voor podimo. Op podimo vind je heel veel exclusieve podcasts en luisterboeken.

NYD Het is de audio hemel. Als je zin hebt om compleet in een verhaal gezogen te worden, dan moet je bij podimo wezen.

ML en jij had de tijd. Heb jij nog wat gebinged tijdens de vakantie?

NYD Ja, zeker, nou, sterker nog, mijn hele vakantie is bepaald of ingevuld door podimo zou je kunnen zeggen. Ja, ik had in de afleveringen voor de vakantie gezegd dat ik ging schoonmaken, toch? Dat ik mijn keuken ging schoonmaken maken. Nou, ik die keuken schoon maken. Ik dacht ik ga wat luisteren. Ik luister het luisterboek 'opgeruimd' van Marie Kondo. toepasselijk, hè! Toen kreeg ik natuurlijk de geest,

helemaal gegrepen, alles sparkte joy fo geen joy ik weggooien, knietjes schrobben alles, het hele verhaal.

ML ik kreeg allemaal foto's

NYD jij foto's, van opgeruimde kasten en zo maar op een gegeven moment natuurlijk, had ik Marie Kondo uit en ben ik overgestapt op podcast.

ML En wat heb je toen geluisterd?

NYD heel veel! Maar een speciale aandacht voor “Er is iets vreemds gebeurd”, want mijn god, dat heeft me letterlijk slapeloze nachten opgeleverd.

ML Maar, durfde jij dat aan? Want dit gaat dus over hele vreemde, onverklaarbare gebeurtenissen en die zijn soms erg creepy.

NYD Nou ja, ik dacht overdag, ik zit hier met mijn rubberen handschoenen aan, niemand doet mij wat. Maar dan lag ik 's nachts in bed en dan zag ik schaduwen en dan dacht ik: o mijn god schaduw mensen, *wleghh* ging ik helemaal bad. Ik heb zelfs nog een museum uitje daar ook aan vastgeplakt aan dit avontuur, want er is een aflevering over rare dingen die gebeuren in musea. Dus ik naar het Rijksmuseum, naar beelden kijken die een rol spelen in één van die afleveringen. En dan stond ik toch even anders naar te kijken als ik het niet gezien had. Er was ook een jongen die ging er een soort lollig naast staan poseren voor een foto dus ik dacht ik moet nu HEEL SNEEL weg hier!

ML nooit doen!

allebei lachen

ML Ik heb dus door jou, omdat jij dit verhaal had, ook die aflevering geluisterd en mijn tijdsblok geboekt bij het Rijksmuseum, want ik werd gefascineerd. En ik liep gewoon door de supermarkt hè, tijdens het luisteren van deze aflevering, en nog steeds stond ik zo van *schrikkend/schokkend/ademloos* heh! heh!

NYD Het is echt, wat een zalige podcast, “Er is iets Vreemds gebeurd”, maar wil je ook slapeloze nachten? Want dat krijg je ervan. Wil je geïnspireerd worden naar een

museum te gaan? wil je je hele huis van top tot teen schoonmaken? Je kunt nu één maand gratis gebruik maken van Podimo ga daarvoor naar podimo.nl/zomer

ML Deze aflevering wordt ook gesponsord door de dating app Hinge

NYD 'Designed to be deleted'

ML Ja, ja. Het idee van Hinge is het volgende: je vindt hier de liefde van je leven en daarna gooi je de app weer van je telefoon.

NYD En wat hinge nou net effe anders maakt, uniek maakt, is dat je 'prompts' kan toevoegen aan je profiel, en dat zijn korte ijsbrekers waarmee je je persoonlijkheid kunt laten zien en kan delen waar je naar opz oek bent.

ML en er waren tijden dat ik de dating apps afstruinde, en dat was vooral veel foto's kijken. Op een gegeven moment ken je elk gezicht, maar het idee van de prompts is dat je een paar zinnen toevoegt en dat je dan dus alweer meer een idee krijgt met wat voor iemand je te maken hebt. Dus wat voor humor iemand heeft, wat iemand bezighoudt, dat soort dingen.

NYD ja, je geeft eigenlijk antwoord op korte vragen, dus het geeft je ook wat richting van: wat ga ik dan over mezelf vertellen? Ik geef gewoon antwoord op die vraag, en je kan natuurlijk aan de hand van wat andere mensen opschrijven een gesprek openen.

ML Precies. very handig. Ik dacht, als jij nou eens wat prompts beantwoordt

NYD oh, god

ML ja

NYD nu, nu

ML nu on the spot. *[ML leest prompt voor]* "Samen zouden wij kunnen ..."

NYD ehhh, ehh, hardlopen? Koffiedrinken? *lacht*

ML Moeilijk he?

NYD vind je mij leuk en origineel in deze antwoorden? *nep-verontwaardigd* Je moet me niet zo on the spot zetten met dit soort dingen, je moet er toch even over nadenken?

ML ik denk als je nu op Hinge zat, zou je de app kunnen deleten.

NYD ja? Hier heb ik al wat zieltjes mee gewonnen.

ML precies. Oké, [**ML** leest prompt voor] “Samen zouden we...”. Ik vul het wel in: ‘de waterkanonnen van Extinction Rebellion kunnen trotseren, kunnen gaan winterzwemmen, aan rare dingen kunnen ruiken. Hou jij van. Creepy podcasts kunnen luisteren. Zodat Nydia wel zelf durft te slapen?’

NYD Dat we samen luisteren, ja

ML goed idee, ja. Samen parfum maken?

NYD oh? Jij bent heel goed hierin!

ML Toby Tobymans naar een renbaan kunnen sturen.

NYD Misschien moet jij mensen je dienst aanbieden om Hinge profielen in te vullen?

ML Bel mij

NYD Je kan het op je op je cv toevoegen: Datingapp

ML profiel writer

NYD Ja precies. Nou, heb jij ook zin om je dating app te deleten? Download ‘m dan dan eerst: Hinge. En dat schrijf je met H-I-N-G-E en downloaded kan zowel met een Android als IOS.

**** sponsor jingle – einde sponsorsegment ****

ML We moeten het even hebben over Femicide. We noemen de verschrikkelijke cijfers best wel vaak in deze podcast. Elk jaar worden er in Nederland zo'n 40 vrouwen vermoord, vaak door een ex-partner of familielid. En veel mensen kennen

die statistiek niet en reageren dan dus verbijsterd: 'Echt? in Nederland?' Dodelijk geweld tegen vrouwen is een structureel maatschappelijk probleem en het wordt tijd er ook op die manier naar te kijken en dus voorbij die verbijstering te gaan. En iemand die hier al jaren voor pleit ben jij Renée, en laten we dus ook beginnen bij de basics. Wat is Femicide, en wat is de definitie van Femicide?

REN Femicide betekent dat een vrouw gedood wordt omdat ze een vrouw is. En dat is een lastige, want definieer je iets in termen van zichzelf? Wat daarmee bedoeld wordt, is dat veel vrouwen het slachtoffer worden van een moord of doodslag, als zij zich gedragen wat in de ogen van de pleger, meestal is dat de man of de ex-man, een vrouw niet zou passen. Dat een vrouw iets doet wat naar zijn, want het zijn bijna altijd mannen die dat doen, wat naar zijn overtuiging niet mag, niet hoort, niet past. En in essentie gaat het dan over vrouwen die zich onttrekken aan het controlerend gedrag van de man in kwestie.

ML Ze doet iets anders

REN Ze wil weg. Ze wil zich onttrekken aan zijn macht, zijn invloed, omdat ze daar last van heeft, ze wordt belemmerd in haar leven. Vaak gaat het ook om vrouwen die niet alleen zeg maar psychisch gecontroleerd worden en tot vanalles gedwongen, maar ook fysiek lijden of geslagen worden, hoeft niet altijd, of gedwongen worden tot seks of tot andere dingen.

Kortom, het gaat dus om een moord en doodslag, moord of doodslag, op een vrouw die iets doet, wat als "onvrouwelijk", ze is niet gehoorzaam. Dat is de essentie. En dus in die definitie van een vrouw die word gedood omdat ze vrouw is, zit dus die, laten we zeggen, maatschappelijke codering in van een vrouw die geacht wordt zich te gedragen als vrouw, en dat betekent dat je volgbaar moet zijn, en als het erop aankomt je ook moet onderschikken aan de man of de familie.

Want kijk, in die zin zijn bijvoorbeeld eerwraak moorden ook vormen van Femicide hè, dan zit er een heel specifiek cultureel component nog eens bij. Maar die culturele component die gaat dan vaak over de eer van de familie, die door de seksualiteit van de vrouw gedragen moet worden. En als zij zich in de ogen van de familie gedraagt op een manier dat niet passend zou zijn, dan mag zij dus volgens die code vermoord worden. Dat is een vorm van Femicide. Want er wordt met

dubbele standaarden ook gewerkt. Want als een man een seksuele relatie zou hebben, een jonge man, die wordt niet gedood.

Dus ik benadruk ook altijd dat de dodingen van vrouwen, die dus, als je het heel simpel stelt, in de meeste gevallen, uit jaloezie of uit onvermogen om de scheiding te verdragen, dat dat de reden is voor de man. Dat is een, laten we zeggen, wit Hollandse variant op de eerwraakmoord.

NYD Ja

ML Ja, mooi gezegd.

REN Het is niks wezenlijk anders dan dat de man in kwestie ervan overtuigd is dat hij het recht heeft op een vrouw. Vaak hoor je ook de plegers zeggen, en meer dan één zaak ben ik dat tegengekomen, dat er gezegd wordt: omdat de vrouw of de jonge vrouw of het meisje, want het gaat ook niet alleen maar over, laten we zeggen, wat oudere, getrouwde vrouwen, maar ook, laat maar zeggen, de verkering relaties of de dates. Dat de jongen in kwestie of de man in kwestie zegt: 'als ik jou niet kan hebben, mag niemand anders jou hebben.' Dus die term hebben alleen al.

NYD Eigendom

REN Je eigendom. Je hebt recht op iets.

NYD Ja, maar dan zou je dan eigenlijk kunnen zeggen: Femicide is moord op vrouw omdat zij vrouw is en zich niet gedraagt volgens wat men vindt dat een vrouw is? Dat dat eigenlijk een soort van eraan vasthangt. Want vaak, ja, dan probeer je het uit te leggen op een feestje, effe casual onderwerp. Mensen vragen dan 'feminisme? Is dat nog nodig?' Dan vertel ik daar bijvoorbeeld iets over [*over femicide*]. En dan zeggen mensen: "hè? omdat ze een vrouw is?" Dat voelt dan voor mensen al, en ik snap wel wat ermee bedoeld wordt, maar daar zit een soort net niet genoeg aan om het echt goed te snappen.

REN Eens, je moet dat verhelderen

NYD Eigenlijk wel, toch?

ML Ja precies, want je door dat te zeggen... Want het is dan alsof omdat iemand jou ziet, en jij bent een vrouw, omdat je een vrouw bent, jou dood maakt. Maar dat is het niet, want niet elke moord op een vrouw is femicide. Denk ik?

REN Nou, dat is een hele interessante vraag. De discussie leeft dus onder onderzoekers ook, want neem bijvoorbeeld de moord op een prostituee of een hoer.

NYD en **ML** verbeteren: Een sekswerker

REN Een vrouw, een sekswerker, hoe je het ook wil noemen. Die wordt in essentie ook gedood omdat zij... kijk, de casussen kunnen verschillen: soms kunnen er gewoon diensten gevraagd zijn aan de vrouw in kwestie die zij geweigerd heeft, maar dan wordt zij nog steeds gedood omdat zij een vrouw is, als sekswerker geacht wordt gewoon te leveren wat de klant in dit geval wil. Dat heeft álles met haar vrouw-zijn te maken, en haar seksualiteit. Dus ik zou er zelf als onderzoeker ook voor zijn om, als je in een wetenschappelijke context... en vooral ook om te zeggen: 'Om hoeveel vrouwen gaat het, hè? Wat zijn nu de correcte cijfers? Dat je ook dit soort dodingen daarbij rekent, het meisje dat... nou het zal intussen twee jaar geleden zijn, door haar sportleraar vermoord is, die in een park gevonden wordt, is een schoolvoorbeeld van femicide.

ML Ja, omdat, zij had een relatie met haar oudere docent, en hij kon haar niet hebben en heeft haar toen vermoord. Dat is inderdaad ook een schoolvoorbeeld.

REN Maar er zijn natuurlijk heel veel sekswerkers die -of relatief veel- die ook het slachtoffer van van moord en doodslag worden. Daar weten we nog eigenlijk... Laat ik het anders zeggen: een deel van die dodingen blijft onder de radar, omdat het -en internationaal is daar al vaker aandacht voor gevraagd- dan vaker gaat over vrouwen die bijvoorbeeld niet geregistreerd staan in het land waar ze werken. Er is nu net -dus twee, drie dagen geleden- een casus naar voren gekomen van een trans sekswerker in -ik meen Rotterdam, of nee, het was Amsterdam-. Een cold case. Die is een jaar of 20 geleden vermoord, hier in Amsterdam gewurgd, in de bosjes, letterlijk zo'n klassiek scenario, gevonden was. En daar is nu een pleger voor opgepakt. De vrouw in kwestie was een trans vrouw en een sekswerker. Kwam uit Ecuador: één van de Zuid-Amerikaanse landen. Dus dat is een voorbeeld van een casus die dus ook in vergetelheid kon raken, omdat er ook bijna geen mensen waren

hier die haar kenden, en die alarm konden slaan. En daar is ook in de internationale, zeg maar gelederen zeker ook, zeg maar ook de VN en de raad van Europa die zich met het geweld tegen vrouwen bezighouden. Die transnationale lijnen die er lopen, ook voor een deel door migratie, maar ook door mensenhandel, zie je dus dat met name vrouwen weer een specifiek risico lopen om in de handen van mensenhandelaars terecht te komen of überhaupt onder de radar te blijven, omdat ze illegaal migreren om in hun levensonderhoud te voorzien en vervolgens dus ook in een hele maatschappelijk kwetsbare positie komen: dat als ze dan in de handen van de foute persoon vallen, zoals in dit geval het geval lijkt te zijn, met die vrouw uit Ecuador, ja, dan kraait er verder geen haan naar.

ML Ja, dus dan zou je dan ook... Het cijfer dat ik net zei: 40 vrouwen per jaar in Nederland, ligt waarschijnlijk een stuk hoger?

REN Een stuk hoger, dat is lastig. Het ligt zeker hoger, om een aantal redenen. Dit is één reden; een aantal gevallen worden nog steeds niet echt goed gedefinieerd en vallen dan weer in een andere categorie: de reguliere moord en doodslag, want dat wordt natuurlijk wel binnen de politie goed geregistreerd: elke moord of doodslag of dood door schuld. Maar het cijfer ligt ook hoger, omdat in de definitie die het CBS gebruikt en de politie ook, is het uitgangspunt dat je getrouwd of gescheiden bent of samengewoond hebt. En de reden daarvoor is, is dat men juridisch-technisch gezien een heel eenduidig criterium wil hebben. Dus als jij, laten we zeggen, een date hebt die je pak 'm beet vijf of tien keer gezien hebt en denkt: nou, nee, die jongen die spoort niet of hoe dan ook: ik vind het niet leuk, en je wil het uitmaken en je wordt vermoord. Die valt dan niet in de categorie partnerdoding, omdat dat een losvaste relatie was. Dat is de redenering van de politie, waardoor men het moeilijk vindt om te zeggen: is dat nou eenduidig een partner of niet? Dus dat wordt wel geregistreerd als een moord of doodslag. Maar als je dus hebt over cijfers: femicide. Dus: vrouwen die gedood worden omdat ze een specifiek risico lopen, omdat ze zeggen: 'ik wil iets niet, hier ligt de grens', en de partner accepteert dat niet, is dat cijfer hoger.

NYD Nou, dat is een stukje verbijstering van onze kant!

ML Ja, zeker. Dus de moord op bijvoorbeeld Humeira -dat was in 2018 of dat was een tijd geleden-, zij werd vermoord door haar date waar ze niks mee wilde, op school, die telt niet mee als femicide volgens de officiële richtlijnen van het CBS.

REN Officieel inderdaad niet, maar in dit geval gaat het ook over de casus die, zeg maar, uit de politiedossiers gedestilleerd kan worden: als de politie vrij eenduidig kan zeggen: 'nee, dit was een partner'... Dus ik denk dat deze zaak wel zodanig wordt geregistreerd. Maar ik heb bijvoorbeeld... zelf weet ik van twee gevallen van twee studentes, een in Utrecht, een in Hilversum, die door een vriendje, dat was een soort los-vaste date, in korte tijd twee zaken die los stonden van elkaar. Maar binnen een half jaar zijn beide vrouwen van begin 20 gedood. Het is zeer de vraag hoe die dus geregistreerd worden als het gaat over de relatie met de partner.

NYD Ja, en hoe komt het dan... Oké, dit gebeurt veel, het is ook wel meer in de media, lijkt het. Maar toch weten heel veel mensen... de term 'femicide' kennen ze niet, zoals zelfs minister Kuipers die nog zei: 'help me even', toen die door een Hart van Nederland journalist hierover een vraag kreeg. Wat is jouw verklaring daarvoor?

REN Het is een term, die in eerste instantie in VN-verband, zeg maar, 'gelanceerd' is. Dat is trouwens niet helemaal waar, die hebben hem zeg maar meer publiekelijk gemaakt. De term bestaat al veel langer, die is al in begin jaren 90 door Diana Russel gelanceerd. Waarom is het in Nederland, maar ook in West-Europa, niet opgepikt? Zeker in Nederland zijn we laat. Nederland denkt in een heleboel opzicht dat wij het redelijk goed voor elkaar hebben.

NYD *spottend* Ja, wij zijn natuurlijk een heel geëmancipeerd land. In 2011 was de emancipatie ook afgerond, toch?

ML 2001 volgens mij.

NYD Oh ja, 2001. Sorry!

REN *spottend* Begin 2000 ergens waren we allemaal klaar, behalve de migrantenvrouwen hè, dat waren de zieligerds die onderdrukt werden.

ML Maar verder was alles gelijk! Dat zei de toenmalige minister van sociale zaken, namelijk mijn achteroom, ofzo. *lachend* Die is familie van mij.

NYD *terug naar gestelde vraag* Dus dat heeft ermee te maken?

REN Daar zijn we intussen wel op teruggekomen, beleidsmatig gezien. Maar je ziet in Nederland gewoon in de media, met name, die hebben daar toch een, laten we

zeggen, grote stem in. Maar ook in politiek en beleid. Wij willen heel graag voorbij zijn aan het probleem van seksisme en ongelijkheid, en zeggen dus: 'Wij kunnen ook genderneutraal zijn. Mensen kunnen kiezen'. En ze kúnnen kiezen. Dat is wat dat betreft als je vraagt: 'waarom Nederland...?' Dat is ook één van de gevolgen van een politiek en beleid die in toenemende mate door een heel neoliberaal wereld- en mensbeeld wordt gekleurd. We kunnen allemaal kiezen...

NYD Hoe bedoel je, kiezen? Qua gender kiezen, bedoel je?

REN Nee, nee, gewoon als het gaat over jouw... het liberale denken, van: je kunt kiezen welke opleiding je wil, welk werk je wil.

NYD *concluderend* Oh, de wereld ligt aan je voeten! Het ligt niet aan je gender als je ergens niet komt, want dan heb je niet hard genoeg gewerkt.

REN Dan heb je niet hard genoeg doorgezet, hè. De wereld ligt aan niemands voeten, dat zal geen enkele liberaal zeggen. Maar als je wilt, kun je. Willen is kunnen. D'r is een club, die heet ook zo: 'willen is kunnen', ja, die bestaat. Dat is natuurlijk de mantra van een liberaal politiek wereldbeeld, hè. De Amerikanen van: van krantenjongen tot miljonair kun je het schoppen. Dat wereldbeeld is natuurlijk in de afgelopen vijftien jaar, na vier kabinetten Rutte is dat enorm verspreid, ook in Nederland. Een heleboel voorzieningen, maatschappelijke en sociale voorzieningen zijn ook afgebroken. Dat genderneutrale beleid is één van de elementen daarin en dat zie je heel duidelijk als het over geweld gaat. Er is een mensenrechtenverdrag opgesteld door de Raad van Europa. Dat heet in de wandelgangen de Istanbul-Conventie. Dat is een mensenrechtenverdrag ter preventie van en ter bescherming van vrouwen. En tegen geweld tegen vrouwen, maar ook tegen huiselijk geweld. En daar zit, laten we zeggen, een ambivalentie in dat verdrag, in de zin van... Of een dubbelheid, moet ik zeggen dat, als het over huiselijk geweld gaat, worden ook mannen en kinderen als potentiële slachtoffers beoogd, waar op zichzelf niks mis mee is. Maar dat is weer een hele andere discussie. Hoe dan ook, dat verdrag pleit ervoor dat landen die dat ondertekenen, en dat heeft Nederland gedaan, dus ook een gendersensitief beleid maken. Dus dat je beleid ontwikkelt, dat, als het over geweld gaat: de bescherming, de preventie, het ondersteunen ervan, dat je oog hebt voor die verschillen tussen de seksen en ook kijkt: wat hebben vrouwen nodig? Wat hebben mannen nodig? En alles ertussenin. En Nederland

weigert dat. En daar is Nederland voor op de vingers getikt en Nederland heeft nu -in 2020 is ze op de vingers getikt- in 2023 geantwoord, waar ze normaal een jaar voor krijgen. Maar dan zie je dus ook: Nederland -ik heb het over de regering nu- die vindt dan andere dingen belangrijker: 'internationale mensenrechten, hoezo? Dat is voor ontwikkelingslanden', dat is een beetje het cliché.

allen spottend

NYD Daar staat Nederland natuurlijk boven

REN Daar staan wij boven.

ML Nederland is superieur daarin natuurlijk.

REN Ja, dus eerder dit jaar is geantwoord dat wij voldoen, en dat men ook verder... Sommige vragen gaan ze dus ook niet op in.

NYD Oh, ze werden op de vingers getikt omdat Nederland zei: Joh, waarom doe je dat want Nederland doet het hartstikke toppie?

REN Nou, laat ik dan het voorbeeld inderdaad- ja, voor een deel wel. En als het over geweld gaat, over registratie bij de politie, bijvoorbeeld. Daar werd door de commissie die toeziet op de naleving gezegd: 'Nederland, jullie houden niet goed die cijfers bij. We kunnen niet goed uit de politiecijfers afleiden hoeveel vrouwen, hoeveel mannen nou slachtoffer worden.'

NYD Ja, oké.

REN 'Nou', is het antwoord van de regering in januari van dit jaar, 'Weet u, we hebben verschillende korpsen in Nederland en het is heel lastig om die korpsen op één lijn te krijgen.'

ML Dat is het antwoord?

REN Ik zeg het even simpel samengevat, maar dat was het antwoord. En daarmee zegt Nederland dus -de Nederlandse regering- : 'wij leggen dit naast ons neer', want zij zijn wel degelijk verantwoordelijk voor een nationaal beleid. Als het gaat om: hoe wordt er wat geregistreerd in Nederland? Dan kun je niet je verschuilen achter: 'We hebben tien korpsen en die hebben een autonome... -hè, dat is zo, maar dan nog

steeds-. Als jij als regering je verplicht hebt om te zorgen dat je een eenduidig registratiesysteem over geweld en welke vormen van geweld hebt, dan kun je niet zeggen: 'ja, dat hebben we wel ondertekend, maar die tien korpsen daar gaan we niet over.'

NYD *verontwaardigd* Gewoon van je afschuiven.

ML Nee, want dat is ook onzin, natuurlijk.

NYD Maar waarom is dit zo belangrijk?

REN Het is een heel oneigenlijk argument. Dus terugkomend op je vraag: hoe komt dat in Nederland? Het wordt gewoon niet echt belangrijk gevonden, omdat men zegt: 'We hebben toch eigenlijk geen probleem'.

NYD *aanvullend* Ja, in Saudi-Arabië, daar hebben we een probleem, hier niet

REN Het gaat voor een deel over.... -en dat is inderdaad die onderstroom- het gaat over de bagatellisering en vooral dat: 'het valt allemaal mee', en dat zelfbeeld van: 'we hebben de boel op orde in Nederland'

NYD En dat registreren dus, daar wel heel duidelijk gender in meenemen. Het belang daarvan is dan het structurele probleem in kaart brengen?

REN Ik denk, als je geen cijfers hebt, kun je niet laten zien, bijvoorbeeld dat zo veel vrouwen worden gedood in die privé-sfeer. Maar je kunt ook niet laten zien dat vrouwen dus kennelijk een veel gróter risico lopen thuis dan mannen. Want wat je in de discussie vaak ziet, zeker onder criminologen. Daar wordt gezegd: 'ja, maar wacht effe, geweld is toch vooral een probleem dat mannen treft?'. En dat klopt: er zijn veel meer mannelijke slachtoffers van moord en doodslag dan vrouwen. Maar het interessante is, en daar heb je dus die correcte registraties en zorgvuldige betrouwbare registraties voor nodig, alleen dán kun je laten zien dat: já, minder vrouwen worden vermoord dan mannen, maar mannen worden vermoord door mannen, -voor een groot deel in de georganiseerde misdaad of op straat-, terwijl 70 tot 80 procent van de vrouwen die gedood worden, worden gedood in huis door hun man of ex-man. Dus je hebt het over verschillende soorten geweld, wil ik maar zeggen.

ML: En de plegers daarvan zijn over het algemeen mannen.

REN: Klopt.

ML: En de slachtoffers bij huiselijk geweld, een groot deel is vrouw en bij de georganiseerde, echt in de misdaad, met veel geweld en alles wat je voor je ziet in actiefilms..

REN: Geweld in het publieke domein, het zinloze geweld, dat zijn mannen die elkaar, mannen die mannen doden. In de privésfeer zijn het mannen die vrouwen doden, en vrouwen worden bijna niet op straat als slachtoffer gedood, maar wel binnenshuis.

ML: En zijn bijvoorbeeld de cijfers voor, zeg maar het geweld in de georganiseerde misdaad en het publieke domein en waar dus de mannen slachtoffers vallen, zijn die cijfers wel op orde of niet? Zeg maar, is daar ook nog een soort oneerlijkheid.

REN: Nee, nee, nee, nee, kijk, ook de cijfers worden absoluut wel geregistreerd, hoeveel vrouwen het slachtoffer zijn, want, tenzij een lijk niet gevonden wordt maar over het algemeen worden de mensen die gedood worden gevonden, het lichaam. Dus ook die cijfers van het aantal dodingen kloppen. Alleen de relatie tussen de dader en het slachtoffer, daar schort de registratie. En als je dus van de 100 dodingen eigenlijk maar bij, pak 'm beet, van de helft van de vrouwen weet dat ze door de partners zijn gedood en die andere helft blijft dat dus onduidelijk, terwijl daar zit dus die verborgen groep femicide in. Omdat een deel van die vrouwen, die nu in de statistieken terechtkomen met, ik noem maar iets, 'relatie met dader onbekend', ik noem maar wat, 'relatie onbekend', dat daar wel degelijk gevallen van femicide bij zit. Omdat het bijvoorbeeld, waar we eerder over hadden, kan gaan, ik noem maar iets, om een sekswerker die door een klant is vermoord of dat het gaat om een vrouw die door een date wordt vermoord, die niet in de statistieken geregistreerd wordt als een relatie, omdat het een los-vast verhaal was, wat juridisch-technisch gezien dan niet kwalificeert als een partner.

ML: En valt er een patroon te ontwaren als je het hebt over gendergerelateerd geweld? Hoe dat gaat met slachtoffers, is daar een soort vast iets?

REN: Het vaste element is dat het gaat om een vrouw, die een groter risico kennelijk heeft gelopen om het slachtoffer van geweld worden. Maar kijk, gendergerelateerd

geweld is een paraplu-begrip hè. Dat zijn alle vormen van geweld die tegen vrouwen of het vrouwelijke worden gericht. Dat dat dus de het motief is om dat geweld te plegen, dat het dus net als bij femicide, dat het gedrag van de vrouw in dit geval, die zich wil onttrekken aan de macht, invloed, controle, noem maar op, de aanleiding is om haar te doden. Zie je dat gendergerelateerd geweld, dat kan dus gaan over een heleboel vormen. Ik noem even de belangrijkste: Dat gaat over verkrachting. Dat gaat over partnergeweld. Dat gaat over genitale verminking. Dat gaat over gedwongen huwelijken. Dat gaat het over grensoverschrijdend seksueel gedrag op de werkvloer, om er even een paar van de meest bekende vormen van geweld, om daarop in te zoomen. Dat zijn allemaal vormen van geweld waar vrouwen of uitsluitend of disproportioneel vaak het slachtoffer van worden. En in beide zie je dus dat dat element dat ze het slachtoffer worden van geweld, omdat dat tegen het lichaam van vrouwen en tegen de positie van vrouwen is gericht. Dat er dus wereldwijd, laat ik even het concreter maken: wereldwijd is partnergeweld het van mannen tegen vrouwen de meest voorkomende vorm van geweld.

ML: Overal

REN: Overal wereldwijd. De cijfers variëren: in Nederland en in West-Europa is de de ondergrens van vrouwen die het ooit in hun leven meemaken, is één op de vijf, oplopend tot één op de vier, als je het gemiddeld neemt over West-Europa. Bekijk je het wereldwijd, en dan hebben we het dus echt over systematisch uitgevoerde betrouwbare bevolkingsonderzoeken, één op de drie vrouwen. Partnergeweld, dan heb ik echt alleen over fysiek partnergeweld wat eenzijdig tegen vrouwen wordt gericht. Dat is een vorm van gendergerelateerd geweld, omdat het gaat over geweld waarin mannen zeggen: jij zult en jij moet en jij hoort naar mij te luisteren. En als jij iets doet wat jou niet zint, dan krijg je klappen. Daar zit die genderdimensie. Natuurlijk zijn er ook vrouwen die mannen slaan. Ik heb zelf daar ook onderzoek naar gedaan. Toen ik onderzoek deed naar het slachtofferschap heb ik ook gevraagd: 'sla jij zelf wel eens je partner?' Eén op de tien vrouwen zegt: 'ja, dat doe ik.'. En als je dan vraagt: 'wat zijn de gevolgen?', dan zie je dus meteen die, wat ik dan noem, die genderdimensie. Ja, vrouwen slaan ook, maar de gevolgen en de frequentie zijn vele malen minder ernstig dan omgekeerd. Dus zelfs als je eenzijdig slaat, de vrouw die wel eens zegt: 'nee, ik ben nooit geslagen door mijn vriend of man, maar ik heb hem wel eens geslagen', dan is de ernst, maar ook dan is het echt

een incident, wat fysiek geen of nauwelijks gevolg heeft. Uitzonderingen daargelaten. Bij vrouwen is dat een totaal ander beeld. De vrouwen die zeggen 'ik word geslagen', dat is in Nederland een op de vijf, ook 21 procent, bij ruim de helft daarvan is dat ernstig en herhaald geweld, wat ook meer dan eens tot letsel leidt. Dus de aard van het verschijnsel is anders en daar zit die genderdimensie in. En ik vind dat ook belangrijk om te benadrukken, want vrouwen slaan ook. Niets menselijks is vrouwen vreemd, nee, en bovendien het is ook heel begrijpelijk, soms ook, zoals het ook begrijpelijk kan zijn dat mannen slaan, want je kunt juist in de intimiteit van een liefdesrelatie wordt het beste in je boven gehaald, maar ook het minst mooie. Ja, in alle opzichten, ook hierin, dus dat je soms uitschiet vind ik eerlijk gezegd helemaal niet zo vreemd. De vraag is alleen: kun je jezelf daarin controleren en kun je jezelf corrigeren zoals, ja, het hele leven een leerschool is waarin je denkt: oké, dit heb ik niet zo handig gedaan, moet ik anders doen, gaat het ook over, laten we zeggen, kunnen slaan van iemand of het plagen, of weet ik wat? Dus dat dat over en weer gebeurt, is helemaal niet zo gek, maar daar hebben we het niet over. Daar heb ik het niet over als ik het over gendergerelateerd.

ML: Nee, je hebt het echt over excesses, wat geen incident meer is.

REN: Wat geen incident meer is, waar het ernstig is dat mensen echt gewoon hun zelfbeheersing verliezen. Dat andere is wat intussen in de literatuur 'common couple violence' genoemd wordt: situationeel, alleen in een ruzie situatie en niet fysiek tot ernstig letsel leidend. Dat is een ander verhaal dan het gendergerelateerd geweld.

NYD: En zie je dan dat structureel geweld vaak voorafgaat aan femicide?

REN: Vaak wel, maar het hoeft niet altijd. Femicide gaat toch vooral over het niet kunnen verdragen van het verlies van je partner, de scheiding en wat je soms maar, de casussen verschillen. Er is een groot deel waar, inderdaad zeker wel controlerend gedrag en dwingend gedrag een probleem was..

NYD: Oh ja, dat is ook meer mentaal geweld, zou je dat kunnen zeggen?

REN: Zo zou je dat kunnen zeggen, of sociaal.

NYD: Dus niet klappen zoals je het voor je ziet maar meer het kan ook controleren zijn. Waar ga je heen? Met wie ben je dan? Bellen terwijl iemand een afspraak heeft?

REN: Ja. Of wat wat ook toch wel uit klinisch onderzoek onder onder plegers is gebleken, dat mannen die dit doen ook een zeer sterk narcistische persoonlijkheidsstructuur hebben, waarmee ze dus überhaupt, ook dus in de relatie, maar dingen die in het leven gebeuren waar ze geen controle over hebben, die anders lopen dan zij gehoopt of gedacht hadden, dat ze dat ervaren als een persoonlijke kritiek of een persoonlijk falen of een persoonlijke aanval. Het wordt heel erg op zichzelf betrokken. Vandaar dat ook de narcistische persoonlijkheidsstructuur, dus daar hoeft je zelf niet gewelddadig voor te zijn maar dan kun je op het moment dat iemand zegt 'ik ga scheiden', dan kan zo iemand dat kan dan, laat maar zeggen, de trigger zijn waardoor iemand totaal zelfcontrole verliest en zo'n daad pleegt. Overigens zie je dan wel vaak ook bij mannen waar dus geen geweld, fysiek geweld aan vooraf is gegaan, dat ze wel vaak al hebben gedreigd zo van: 'als jij gaat scheiden, dan zul jij dat niet of dan gaan de kinderen', deze groep, die subcategorie van narcistisch gestoorde pleger.

NYD: Maar oké, stel je luistert dit en je denkt: oh, maar mijn man, mijn vriend, partner, die dreigt hier ook mee, of die is ook controlerend, wat zou je tegen zo iemand willen zeggen?

REN: Praat erover met iemand anders.

NYD: met iemand anders.

REN: Zoek iemand met wie je erover kunt praten om helderder te krijgen, loop jij een risico. Dit is een signaal.

ML: Maar een professioneel iemand of iemand in de buurt, een vriendin/vriend? Want ik kan me namelijk ook voorstellen, dat op het moment dat je een partner hebt, die controlerend gedrag vertoont, dat het ook niet altijd op je overkomt of dat je ook soms het idee hebt van ja, maar dat is niet echt geweld. Want geweld met fysiek geweld, met klappen, is duidelijk geweld. Controlerend zijn is natuurlijk veel meer weer dat grijze gebied waarvan niet iedereen misschien dat meteen zegt: 'dit kan niet of dit is giftig gedrag'.

REN: Ja, en daarom zou ik zeggen: praat erover. Of hulp kan een hulpverlener zijn. Maar zeker ook in je eigen omgeving, omdat je zelf al, zeker als er inderdaad geen geweld, geen fysiek geweld nog is bijgekomen, als dat niet aan de orde is, bedoel ik, maar je wel in zo'n harnas komt te zitten waarbij je zelf het gevoel heb van ik moet op eieren lopen, ik weet niet wanneer ik commentaar krijg, dan zit je in een risicosituatie. Hoe dan ook is dat een reden, lijkt mij, om ook voor je eigen mentale gezondheid en het gevoel van 'zie ik het allemaal nog scherp?' om gewoon eens met iemand te praten. Je hoeft niet per se meteen naar een hulpverlener, maar leg het voor, want het punt is: je komt zelf in een spiraal terecht waarin je en dat is vaak de dynamiek in deze relaties zie je dan, waarin iemand die met zo'n persoonlijkheidsstructuur, zeg maar opereert, die neemt jou dan ook mee in dat verhaal van 'ja, maar als jij niet dit of als jij nu maar wel dat doet, dan heb ik nergens last van'. Dus de verantwoordelijkheid komt voor een deel bij jou te liggen. Zo voel je dat in elk geval. Maar als wij tegelijkertijd het gevoel hebt van 'ja, maar wacht effe, doe ik het wel of doe ik het niet, zorg ik dat ik wel een jurkje aan heb, zorg ik dat ik wel het eten klaar heb, zorg ik dat wel de kinderen binnen of buiten spelen'. Het kan in principe heel veel zijn wat de aanleiding kan zijn en je weet het nooit helemaal zeker. Als dat aan de hand is, loop jij het risico dat je zelf hier, niet dat je meteen achter gaat worden van een doding, maar dat je zelf mentaal hieraan onderdoor gaat. En dat moet je natuurlijk zien te voorkomen. Daar moet je de grens trekken, want dan ben je ook niet meer weerbaar en dan kun je ook geen, je kunt niet je tegenover je vriend, je man of of je vriendin, je kunt je het niet meer opstellen met een heldere blik. Je wordt meegezogen in een verhaal wat je zelf voor een deel helemaal niet meer begrijpt, laat staan dat je er grip op hebt. En dan ga je ook jezelf kwijtraken en dan heb je gewoon een probleem.

NYD: Ja, en wat nou als iemand dat aan jou vertelt, van hé, 'ik zit hierin'. Wat zou dan een goeie reactie kunnen zijn?

REN: Ik denk de vraag stellen: 'wat heb je nodig om je beter te voelen?' Wat soms ook helpt, is de, wat ze noemen, de hypothetische vraag, van: 'als je het nou helemaal zelf voor het zeggen zou hebben, wat zou je dan doen nu?' Los van alle beperkingen, wat het precies is, huisvesting is geen beperking, angst is geen beperking. Gewoon, als je het nou helemaal zelf in de hand zou hebben, zelf zou kunnen beslissen, wat zou je dan willen. En kan iemand je daarbij helpen? Ik denk,

het is ontzettend belangrijk om, als het over geweld gaat, aan überhaupt toxisch, hè de giftige dynamiek, omgangsvormen waar we nu meer zicht op krijgen. Het is ontzettend belangrijk dat we leren praten op een manier dat je iemand ruimte geeft, en een vraag stellen is belangrijker dan zeggen 'ik vind dat je dit of dat moet doen'.

NYD: Ja, niet te veel gaan..

REN: Invullen

NYD: Ja invullen.

REN Maar dat is lastig, want als je zelf een situatie - ik noem maar iets. Stel, er zou iemand bij mij op de stoep staan die zegt: ik ben het huis uit gerend, want hij staat met een mes enzovoort. Ja, dán zou ik zeggen: niet teruggaan.

NYD Nee.

REN Als die vrouw zegt "ik wil naar huis", dan zou ik toch geloof ik zeggen: nee, ik vind dat je nu hier moet blijven en zeg maar wat ik kan doen, bij wijze van spreken, maar dan zou ik, denk ik, wél gaan sturen.

NYD Ja, dat is een ander voorbeeld. En als ik nou het gevoel heb van 'nou, Marie Lotte zit in een gevaarlijke relatie, maar zij zegt daar tegen mij niks over'. Mijn mond opentrekken?

REN Vind ik wel. In elk geval de vraag stellen.

NYD En de vraag is dan?

ML Ja, wat is de vraag?

REN De vraag is: ik zie dit. Wat betekent dat voor jou? Of vergis ik me? Ik zie iets waar ik me zorgen over maak.

NYD Dus het toch opengooien?

REN En dan de vraag stellen: wat betekent dat voor jou?

ML Ja. En dan van daaruit hulp zoeken. Hulpverleners zoeken. Stel er is echt iets aan de hand.

REN Weet je, dan blijft het aan de ander om te beslissen. Je kunt iemand niet dwingen om hulp te accepteren, ook al zie jij bij wijze van spreken dat het misgaat. Ben je ervan overtuigd dat iets misgaat? Je kunt niemand dwingen. Ik weet zelf uit onderzoek dat vrouwen die uiteindelijk naar een opvanghuis gingen, waren gemiddeld tussen de nul en de tien keer al eens tijdelijk weggegaan en telkens weer teruggegaan. Van die keren zal er overduidelijk een heel aantal gevallen zijn geweest van de mensen bij wie ze dan hun toevlucht hadden gezocht, die gezegd hebben: doe het niet. Ga niet terug.

NYD Ja.

REN Ieder heeft zijn eigen proces daarin nodig. Weet je, dat is, vind ik, de paradoxale winst van het debat, zoals wij het ook nu hebben, het gesprek zoals wij het nu hebben. Huiselijk geweld, zoals het in Nederland wordt genoemd, begint een onderwerp te worden waar we het over kunnen hebben. Maar wat we nog niet goed weten, is het erover te hebben als een probleem wat complex is en mogelijk een tijd duurt voordat je eruit bent wat wijs is. Wat we heel graag willen, is meteen zeggen: wacht eens effe... als jij geslagen wordt, zou mijn koffertje al lang klaar staan.

NYD Ja, dat is heel pijnlijk om te horen.

ML We willen het gewoon heel zwart-wit, duidelijk. Bam, dit is het en nu dit en dan is iedereen veilig.

REN Het is niet zo zwart-wit.

ML Nee, zo werkt het niet, precies.

REN Je wilt dus ook daarmee de complexiteit niet zien.

ML Nee, ja.

REN Want ik zeg altijd: 'als de hand die slaat ook de hand die lief is, heb je een probleem'. Niemand is alleen maar een rotzak. Niemand! We hebben allemaal - ook mannen die slaan - hebben ook kanten die heel lief zijn. Nogmaals, het probleem, en daarom zeg ik ook 'dat is de paradoxale winst': we hebben het er meer over, maar de complexiteit van het probleem wordt nog onvoldoende erkend. En ook, laten we

zeggen, ook onder hulpverleners: het is professioneel gezien echt een hele complexe problematiek. En dan heb ik het dus over het gendergerelateerd partnergeweld - dus die vormen van eenzijdig geweld, waarbij de man in dit geval, meestal de man, degene is die bij herhaling slaat, bij herhaling ook verwondingen worden veroorzaakt, de vrouw bang wordt... Je komt met elkaar in een spiraal terecht. Dat is ook het geweld wat zich vaak kenmerkt door de pleger die zegt: 'ik schiet uit mijn slof' en die daarna met spijt komt en zegt: 'ik zal het nooit meer doen'. Met andere woorden: daar zit die, wat ik eerder ook zei, genderdimensie. Die zelfbeheersing is men kwijtgeraakt. Dat maakt het ook voor de vrouw in kwestie heel erg moeilijk, omdat het contrast zo groot is, tussen die onbeheerste kant - waar iemand, zoals ze dan zeggen 'het werd me zwart voor de ogen. Zo bedoelde ik het niet. Echt, ik zal het nooit meer doen' - en die hele beheerste kant, die heel erg lief en aandachtig en zorgzaam kan zijn. Een van de mooie voorbeelden daarin vind ik de HBO-serie die gemaakt is naar het boek van Liane Moriarty, Big Little Lies.

ML Big Little Lies, o ja.

REN Daar zie je een heel overtuigend voorbeeld van zo'n man die redelijk succesvol is, maar die zo'n gesplitst gedrag aan de dag legt, waardoor het ontzettend moeilijk wordt voor de vrouw om te denken: ja, maar wacht eens effe... Want het duurt dus heel lang voordat ze echt denkt 'ja, maar het gaat niet over. Het komt telkens weer terug, ook al zegt ie: ik zal het nooit meer doen'. Maar het is niet alleen voor haar moeilijk. Het is ook moeilijk om het aan haar vriendinnen uit te leggen, wat je in die film dan heel goed ziet. Omdat die vriendinnen die hele aardige man zien, die leuk is voor de kinderen, en het deugt allemaal.

NYD Je hebt het zelf ook wel eens gezegd, toch? Dat je dat je iemand kende, hartstikke leuke man, en die bleek ook zijn vrouw te slaan. En dat je daar zelf ook dacht van: hè?!

REN Precies. Dus dat is wat ik bedoel met: ja, we hebben allemaal onze schaduwkanten. De vraag, denk ik, waar we nog steeds niet echt goed antwoord op hebben, is: hoe komt het dat kennelijk meer mannen een schaduwkant hebben als het gaat over agressieregulering? Of überhaupt.

ML Ja. Dat het echt de geweldadige kant...

REN Dat is naar mannen toe, maar ook dan in het bijzonder naar vrouwen toe. Hoe komt het dat mannen - en ook alleen in die intieme sfeer - die agressieregulering niet meer op orde hebben, zou je kunnen zeggen. En dan dus gewoon door het lint gaan.

ML Maar wordt die vraag gesteld? Want jij stelt nu die vraag.

REN Die begint in klinisch onderzoek gesteld te worden.

ML Oké.

REN Maar dat is werkelijk beginnend, want welke man ziet dit als een probleem en is dus ook bereid is om aan een onderzoek mee te werken? Als ik nu in mijn loopbaan een nieuw onderzoek zou moeten starten, zou dát mijn vraag zijn. Ik zou onderzoek willen doen naar mannen die redelijk sociaalvaardig door het leven gaan en alleen in die privésfeer met enige regelmaat totaal door het lint gaan en daar zelf ook last van hebben.

ML Tuurlijk, ja.

REN Daar zou ik graag onderzoek naar willen doen. Wat betekent dat voor jou? En hoe werkt dat ook? Waar ik ook in mijn inleiding naar heb verwezen, is naar Jacqueline Rose, een Engelse psychoanalytica. Haar perspectief hierop is dat veel mannen waarschijnlijk onbewust echt bang zijn voor hun eigen afhankelijkheid van een vrouw en dat ze daar zó emotioneel door in de war kunnen raken, dat dat ook tot agressie kan leiden.

NYD Ze hebben geleerd van 'je doet het allemaal maar lekker zelf' en op het moment dat ze dan denken: oh, er is wel een afhankelijkheidsrelatie, dan schrikken ze daarvan.

REN Ja, daar zijn ze bang voor. Ze zijn bang om afhankelijk te zijn.

NYD Oké.

REN Gelukkig niet alle mannen. Laten we dat niet vergeten. Het is uiteindelijk toch waarschijnlijk een minderheid van de mannen die dat probleem heeft. Wat zij zegt is: het gaat over ángst voor afhankelijkheid. Dus niet schrikken alleen, maar dat

afhankelijkheid dus iets is waarin jou iets wordt aangedaan, waarvan je denkt 'ho, ho ho', snap je. Het is voor een deel een onbewust proces.

ML Maar je wordt natuurlijk ook als man gesocialiseerd om stoer te zijn en het allemaal zelf te doen en niet om hulp te vragen. Dus dan zou het wel kloppen dat percentueel mannen daar minder goed mee om kunnen gaan, met het idee van afhankelijk zijn van iemand. Van een vrouw eigenlijk vooral, omdat dat niet mannelijk is.

REN En dan is de vraag die mij dan puzzelt: hoe komt het dan dat zich dat in geweld vertaalt? Dat er dus mannen zijn die, nogmaals, dat zelf ook niet willen. Kijk, er is een deel mannen die zegt: ja, zo ben ik nou eenmaal. Snap je? We hebben het over echt een heel complex probleem, waar én culturele legitimering én sociale leerprocessen, waar jij net op doelde, maar ook onbewust dynamieken een rol spelen. Ik ben zelf ervan overtuigd dat een deel van het probleem echt ook op dat onbewuste niveau zit en dus ook om die reden zo hardnekkig is. Omdat je ook voor een deel intussen het hebt over gedrag waarvan de meeste mannen ook zeggen: ja, ben je nou helemaal van god los. Dat mag helemaal niet! Je houdt je handen thuis, zeker tegen een vrouw. Een vrouw sla je niet. We kennen allemaal de culturele codes van beschaving.

ML Ja.

REN Ik denk dat er buitengewoon weinig mannen zullen zijn die zeggen: nee, een vrouw mag je slaan, hoor. Maar toch zie je - en daar heb ik zelf ook onderzoek naar gedaan - als je het gewoon wat complexer gaat maken, ook in de vraagstelling en zegt: 'stel nou, je hebt heel erg veel ruzie en en je komt er niet helemaal uit en je hoort dat je vrouw vreemd is gegaan, wat dan?' Dan zie je dus opeens dat het percentage mannen én vrouwen dat zegt 'dat je dan slaat, vind ik toelaatbaar.

NYD en **ML** *verbaasd* Oh, ja.

REN Snap je? Dat is wat ik bedoel met die paradoxale winst. We zijn wel sinds pak 'm beet de jaren 70 nu in staat om te zeggen: geweld tegen vrouwen is een probleem. Ook geweld in huis is een probleem. Huiselijk geweld: foei, schande, het mag niet. Maar de complexiteit ervan en de ambivalentie waarmee we dus allemaal

worstelen op het moment dat je denkt 'shit, hier baal ik van. Ik... *whatever*', daar hebben we het nog niet echt over. Dan zien we dus dat we nu eigenlijk tot een heel simplistisch beeld gekomen zijn. We zeggen: het mag niet. Dus als het gebeurt, dan ben je gewoon een *loser*, de man die het doet. En de vrouw is helemaal een *loser*, want die heeft niet meteen haar koffertje gepakt.

NYD Ja, maar je ziet ook vaak de reactie van mensen in de omgeving - want dat heb je heel vaak in de media - dan komt er een buur aan het woord en die buurman/vrouw zegt dan "nou, maar het was zo'n vriendelijke man!". Dus dat idee zit ook heel erg strak nog in ons allen. Als jij vriendelijk bent, dan ga je niet je vrouw vermoorden. Maar hoe kan de media daar dan een rol in spelen om dat beeld te doorbreken? Allemaal arme foto's van vriendelijke mannen met de tekst 'dit kan ook een moordenaar zijn'? Nee. Hoe ga je dat dan aan?

REN Ik geloof heilig in de rol van van kunst en literatuur, een film dan, hè?

NYD Zoals die serie.

REN Ja, zoals Big Little Lies. Dat je, zeg maar, op een niet-bedreigende manier krijgt aangereikt: zo kan het werken.

NYD Ja, dan kan je dat zien en dan herken je misschien jezelf of iemand in je omgeving daarin.

REN Omdat dat, zeg maar, het bewustzijn kan scherpen op een manier die niet bedreigend is, naast het doorgaan. Ik ben qua professie een wetenschapper en ik geloof dus heilig - *lachend* ook al duurt dat heel lang en gaat het langzaam - dat kennis, het verzamelen van betrouwbare kennis, áltijd helpt om meer inzicht te krijgen in wie wij als menselijke diersoort zijn en hoe we ons dienen te gedragen. Of dat nou gaat over klimaatbeheersing of over agressieregulering: wetenschap is nodig. Dus als je mij vraagt wat is nodig: laten we doorgaan met onderzoek. Ik ben ook heel blij dat te kunnen melden. Ik heb zelf nu officieel afscheid genomen als hoogleraar, maar we zijn nog in gesprek met de universiteit en ook mensen daarbuiten om te kijken hoe kunnen we het door laten gaan?

NYD Ja, alsjeblieft! Ik gun je je pensioen, maarre... *lacht*

REN Nee, niet dat ik door wil gaan. Ik vind...

ML Er moeten mensen doorgaan. Jouw werk voortzetten.

NYD Nee, nee, precies.

REN Het vakgebied moet doorgezet worden.

NYD Precies. Het vakgebied móet blijven bestaan.

ML Maar is het zo dat omdat jij afscheid neemt, dat dat vakgebied dan nu niet aan de hand is?

REN Er is geen leerstoel meer. Die was gekoppeld aan mij. Dat was ook de leerschool die door Atria was ingesteld. Op dit moment wordt naar mogelijkheden gekeken om het door te laten gaan, ook met de Universiteit van Amsterdam. Maar kijk, uiteindelijk: we hebben nu nog externe financiering daarvoor nodig. Dus ja, het is nu inderdaad zo dat het stopt.

NYD Ik vind dat heel heftig om te horen.

ML Ja, ik vind dat ook. Dat vind ik ook verbijsterend.

REN Het is actueler en urgenter dan ooit en uiteindelijk vind ik ook dat de universiteiten zelf zijn die in hún beleid moeten zeggen - universiteiten hebben gewoon een x-bedrag om ook aan leerstoelen te besteden en daar worden inhoudelijke keuzes dus gemaakt - dat dit een van de prioriteiten wordt. Want het is gewoon een maatschappelijk omvangrijk, urgent, actueel probleem en een fenomeen waar een heleboel mensen door geraakt worden. En wat ook weer een effect heeft op een heleboel andere vraagstukken waar een universiteit zich mee bezighoudt: gezondheid, hulpverlening, veiligheid, wetgeving, beleid, noem maar op. Dus in alle opzichten zijn de argumenten evident dat dit een taak is voor de reguliere academische gemeenschap om hier kennis over te verzamelen.

NYD Ja, absoluut.

REN Dus ik ben nu nog in gesprek met de universiteit en met externe partijen om totdat we op dat punt zijn - want de universiteiten zijn nog niet zover hier in

Nederland - dat we nog met externe financiering wel een leerstoel overeind kunnen houden. Want dat is nog nodig en dat is ook een... Ja, wij hebben het er eerder over gehad naar aanleiding van jullie vragen: hoe komt het dat Nederland toch wat laat is of langzaam is met de erkenning van? Dit is ook een voorbeeld daarvan.

NYD Ook daar weer het gevolg van, ja.

ML En wordt er in Nederland wel beleid gevoerd? Of wat wordt er gedaan om het aantal vrouwenmoorden naar beneden te krijgen? Zeg maar, blijkbaar geen onderzoek of weinig, maar...

REN Ja, kijk, onderzoek kan dat natuurlijk ook niet echt de weg ver- hoe zou ik zeggen- bewerkstelligen, maar wat er wel. Maar dat is nog, dat is nog incidenteel, dat wil zeggen bij verschillende corpora, dat men dus zegt: oké, we kunnen mogelijk de beveiliging van vrouwen verhogen, door bijvoorbeeld een alarmknop te verschaffen, zodat zij met een druk op de knop meteen met een meldkamer van de politie in contact komen.

NYD Voor vrouwen die dan eerder naar de politie gaan en dan hebben gezegd:

REN Precies, die dan in dat traject zitten en zeggen ik word bedreigd.

NYD Want er worden ook veel vrouwen nog weggestuurd.

REN Dat komt nog voor, omdat de ernst...

NYD Die dan zeggen "hee ik heb een stalker", of... en dat ze dan te horen krijgen ga maar weer naar huis, want hier kunnen we niks aan doen.

REN Klopt. Dus ja, dat is ook één van de dingen die in dat rapport over de naleving van de Istanbul conventie genoemd werd. Dat dat wat ik memoreerde, dat beleid is nog heel verschillend. Dus per saldo betekent dit dat een vrouw bij wijze van spreken in het korps Rotterdam, Rotterdam-rijnmond waar na de moord op Humeira men echt intern is gaan kijken: Hoe kunnen wij de risicosignalen eerder, zeg maar systematisch in kaart brengen? Dat daar is dus een beweging gaande, maar ik weet niet of dat ook met corpora in ik noem maar wat Zuid-Limburg, Friesland of Drenthe of weet ik waar, ik kan niemand on the spot zetten. Dat betekent per saldo dat de rechtsbescherming van vrouwen in Nederland, in dit soort casussen niet gelijk is,

***NYD** en **ML** maken verongelijkte geluiden*

en daarmee is er dus een schending van fundamentele mensenrechten, namelijk het recht op leven, in dit geval als je leven bedreigd wordt. En daar is dus ook de reden, als het even om de juridische achtergrond gaat. Dat is de reden waarom die commissie ook heeft gezegd: Nederland, let op uw zaak, het is niet op orde bij jullie.

NYD Ja, het moet landelijk worden geregeld.

REN En dan zegt de regering: ja, luister, die die korpsen, die hebben allemaal hun eigen beleid-

ML Maar dat is een non-argument natuurlijk! [boos]

REN Ja!

ML Dat maar maar oh. Ik dacht dat we te maken hadden met zeg maar oh Nederland in vergelijking met andere landen dit maar het is ook nog eens per regio in Nederland-

REN Klopt!

ML Dat je dus echt verschil, dat het kan verschillen. En is er een een aanpak in in andere landen, waarvan bijvoorbeeld bewezen is dat het werkt.

REN Ja, bewezen, wat werkt, kijk, dan moet je mee oppassen, want dit als het over femicide gaat, dat is. Je kunt in een eerder stadium de risicosignalen beter duiden, zodat je daarmee hopelijk kunt voorkomen. Maar niet alles kun je voorkomen. En een een lone wolf, zoals dan vaak ook wordt gezegd, iemand die toeslaat op een heel onverwacht moment, dat kun je niet helemaal uitsluiten. Dus je moet oppassen, vind ik zelf, dat je de discussie ook zuiver blijft voeren en niet zegt op het moment dat iemand gedood is, dat er dat de politie zijn werk niet goed heeft gedaan. Snap je, zo simpel is het ook niet. Maar dat gezegd hebbende in Engeland bijvoorbeeld, maar ook in Amerika, zijn er onderzoeken gedaan, waaruit blijkt dat als je die risicosignalen eerder bij de politie systematisch laat inventariseren dat er eerder preventie en beschermingsmaatregelen kunnen worden genomen, dat een vrouw bijvoorbeeld echt gezegd wordt, je moet onderdak zoeken, want ook al denk jij, ik kan nog naar huis, maar nee.

ML Ja.

REN Dat weten, hè, dus wat dat betreft, ja. Maar tegelijkertijd is het ook heel moeilijk om dat hard te maken. Als je mij vraagt naar onderzoeksgegevens van, zou je dus ook langer durend trend onderzoek moeten doen om te kunnen vergelijken. Wat gebeurde er toen het beleid nog niet was? En wat gebeurt er nu wel is en daar is het nog allemaal weer net te vroeg voor. Maar ja, er zijn absoluut ook de lijsten met risicosignalen die worden nu voor een deel in Nederland gebruikt, maar voor een deel ook niet, waarmee je dus eerder kunt zeggen: u moet gewoon nu, u heeft recht op bescherming of heeft recht... Ik bedoel, wij kunnen u iets aanbieden. Let daarop, of duik onder ja, want in sommige gevallen is dat nodig of dat ze zelf actiever naar degene die bedreigt gaan. En een casus die daar bijvoorbeeld een heel triest voorbeeld van is. Waar dat gewoon onvoldoende gebeurde, is een jaar of vijf, zeven geleden schat ik. Linda van der Giesen, verpleegster in Waalwijk, was wel naar de politie gegaan, had gezegd dat haar vriend met wie ze het had uitgemaakt, niet samengewoond had, de relatie verbroken dat die dreigde haar te doden. Hij dreigde met een pistool. Nou, de man is op het politiebureau geroepen en wordt streng toegesproken wordt ook gezegd van: heeft u een vuurwapen? Nee, zegt die man, ik heb geen vuurwapen en wordt weer naar huis gestuurd en de volgende dag schiet hij Linda van der Giesen dood. Hier had de politie naar de man z'n huis kunnen gaan en huiszoeking kunnen doen. Dus dat ze dat hebben nagelaten is een enorme fout geweest. Ja, en dan zie je dus dat is een beslissing die genomen wordt omdat iemand het voordeel van de twijfel krijgt. Dan wordt gezegd: ja, hij is overstuur. Ja, de relatie verbroken...

NYD [licht ironisch] dat is ook moeilijk

REN Dat is moeilijk.

NYD Empathie. Veel empathie met de man dan in zo'n situatie. Ik wil toch ook kort nog met je hebben over social-media, Artificial Intelligence, een type als Andrew Tate. Dat dat soort ja toxische mannelijkheid ideeën over, de vrouw is onderdanig. Hoe kijk je daarnaar.

REN Als een pijnlijk voorbeeld van die onderstroom waar ik op doelde, over die onderstroom waarin sexismen het minderwaardig positioneren van vrouwen, dat

vrouwen toch in essentie een andere categorie zijn, waar je als man bepaalde voorrechten hebt, ja, dat, dat is een, dat is een manifestatie daarvan. Ik schrik er ook van. Ik was enorm geschrokken toen ik dat verhaal van Andrew Tate dat hoorde. Ik, het werd voor mij pas. Het kwam bij mij pas op het netvlies toen de man in Boekarest gearresteerd werd en het in de media kwam.

NYD Toen was hij natuurlijk al heerlijk lang gaande.

REN Precies dus ik heb in mijn omgeving rondgevraagd van jongens, wie kent Andrew Tate? Nou, de meeste van laat maar zeggen 30 plus, 40 plus hadden nog nooit van de man gehoord. Maar het interessante was dat mijn neef van achttien die zei: Oh, Andrew Tate! Dus ik heb een keer met hem koffiegedronken en gezegd: vertel, hoe zit dat dan? "Nou", zegt die "TikTok!" en wat nou, we kennen het verhaal natuurlijk. Maar wat mij duidelijk werd uit zijn verhaal dat de algoritmes van TikTok dusdanig werken dat hij Andrew Tate al op zijn scherm kreeg, totaal ongevraagd. Dus hij kende hem al heel lang en dus we hadden een heel boeiend gesprek over wat hij er dan van vond. Ja, gelukkig was mijn neef, dan valt dan in de categorie die zegt: ja, die man, dat is gewoon een loser, die snapt het helemaal niet helemaal, maar hij heeft, deze neef zit op 6 gym [gymnasium], dus wordt omgeven ook door jongens en meisjes die ook in elk geval toch verstandig genoeg zijn om te weten wat er in de wereld speelt. Hij had een aantal vrienden, zoals hij ook zegt, die Andrew Tate helemaal niet zo vreemd vonden! Wat mij duidelijk werd en daar ben ik ook echt van geschrokken is dat hij ook vertelde dat heel veel jongens van zijn leeftijd zich onzeker voelen, en zeker als ze geen vriendinnetje kunnen. En hij zei dat hij dus inderdaad jongens kende, gewoon in zijn klas, die ook zeiden van: ja, dat moet je allemaal niet zo serieus nemen, die Andrew Tate, maar die meiden, die zeiken je gewoon toch af en toe af. Hè? Ik citeer. Dus dat je ziet dat er ook begrip is, ook al distantieert in dit geval, hij distantieert zich ervan, maar kan zich ook voorstellen - en dat dat vind ik ook wel heel lief van mijn neef in dit geval, want dat is een hele empathische lieve vent - maar dat daar ook bij die empathie met die vrienden die het lullig vinden dat ze op de dansvloer worden afgezeikt, zeg ik maar even ongecensureerd, door meiden, omdat ze niet hip, of cool of wat dan ook zijn, dat die jongens daar boos over worden en denken ja, godverdegodver, enzovoort, en dus gevoelig worden voor dat soort geluiden..

ML Ook wel weer een soort van die controle en dat en dat afhankelijk zijn van vrouwen, en als die jou dan dus niet zien staan, dat helemaal persoonlijk opnemen!

REN En dat je boos wordt!

ML Ja.

REN In plaats van verdrietig, want dat is natuurlijk lullig als je afgewezen wordt.

NYD Is ook niet leuk!!

REN Nee natuurlijk is dat niet leuk! Ja, maar goed, het is ook het leven zelf, dat we daarmee moeten leren dealen en nogmaals, dat maakt het allemaal niet niet leuker, helemaal niet zelfs, maar dat je dus gevoelig bent voor geluiden die meiden neerzetten als; die kun je pakken, en die moet je hun hun les leren. En als jij niet de les kunt leren, dan moet je zorgen dat je hun vriendin neukt want dan worden ze jaloers. Dat soort teksten allemaal. "Ja", zegt mijn neef dan, "dat moet je allemaal niet zo serieus nemen".

NYD Nou, dat moeten we heel serieus nemen!

REN Ik vind het zorgelijk, want het is een geluid waarvan ik denk, ook al neem je het niet serieus, je hoort het. Wat doet dat met je?

ML Maar als jij, ja, als jij het hebt over zo'n serie als Big Little Lies waarvan jij zegt, dat is juist heel goed als dat in de wereld is, want dan zien mensen een voorbeeld. Dit is precies het tegenovergestelde daarvan. Dit is net zo, heeft net zoveel invloed natuurlijk, en je je ziet iets op je scherm en daar ga je heel erg aan relateren en dat gaat ook gewoon heel veel invloed hebben. Ja.

REN Dus ja, als je, ik vind het zorgelijk, de rol van social-media is ook niet terug te draaien. Maar we zullen ik vind dat één van de uitdraai van deze tijd, hoe je daarin, laten we zeggen, een soort etiquette is, een heel oude, ouderwets woord, maar hoe dat we heel snel vind, ik ik bedoel, het is super urgent dat we de naïviteit dat de markt dit allemaal zelf kan oplossen, dat we dat achter ons laten. We zullen ons hierover moeten buigen. Hoe kun je Pandora's box, want dat is het, de deksel dicht houden? Want het is verschrikkelijk wat hier uitgebraakt wordt! En de invloed daarvan? Ja, dat zal ook moeten blijken. Want nogmaals, het is allemaal relatief

nieuw en je kunt zeggen: ach, ja, je moet het ook allemaal niet serieus nemen. Maar ik, ik denk, de sociale psychologie heeft ons toch echt laten zien dat als je een boodschap maar vaak genoeg herhaald, dat ie ergens blijft hangen, die heeft invloed, al is het mist rabiante onzin, ja en hoe dat moet. Dat weet ik eerlijk gezegd ook niet.

NYD Nee, nee, daar daar heeft, denk ik, niemand een nu een antwoord op. Nee, wij moeten gaan afronden, kijk en een oplossing voor femicide bestaat er uiteraard - dat is niet zo, dat kan ik niet nu aan jou vragen. Ik zeg nou, dat is heel simpel, dit dan is het klaar, maar heb je bijvoorbeeld drie punten waarvan je denkt: nou, dat zou al een stap zijn. Als dat nou bijvoorbeeld dus dat we op landelijk niveau, bij de politie, dat daar duidelijk is hoe om te gaan met vrouwen die komen met een klacht.

REN Ja, ja, ja, dan zit je aan de andere kant van het eind, van het verhaal, zal ik maar zeggen, bijna letterlijk. Ik zou zelf ook dit is 1 punt aan het begin willen beginnen. Doe iets belangrijks en wezenlijks in het onderwijs. Gewoon, en dat is een. Ik realiseer me: het onderwijs wordt voor bijna alle maatschappelijke problemen, wordt daar aangeklopt.

NYD Ja, ik hoor de leraren al mailbox...

ML WE KUNNEN NIET ALLES DOEEEN!

NYD "we moeten altijd alles oplossen!"

REN Maar het gaat ook niet over leraren die iets moeten oplossen, maar het gaat over lesmateriaal. Dat we in ons lesmateriaal meer aandacht besteden aan dat een-derde van de kinderen in onze klassen thuis met geweld te maken hebben. En die zitten zich allemaal te schamen op dit moment, omdat ze weten dat het niet fijn is. Ze voelen zichzelf machteloos, hulpeloos en hebben er pijn van en denken vaak dat ze de uitzondering zijn. Als er in het lesmateriaal duidelijker zou worden aangestipt jongens, we hebben als thuis de meeste kinderen groeien dan toch op met vader, moeder en misschien nog broer en zusje, zusjes, dat daar ook een aantal dingen gebeuren die helemaal niet fijn zijn. Of dat je het bij de burens ziet! Je kunt het ook. Het proxy effect is ook vaak heel effectief, om kinderen het besef te geven van er gebeurt iets, misschien ook bij mij thuis, zonder het gevoel van schaamte te krijgen: "Oh god dit is wat mijn vader of moeder doet", maar dat je het altijd ware

lokaliseert bij de burens of de straat verder. Nou, hoe dan ook het lesmateriaal zodat de leraren en leraressen ook het instrument in handen krijgen om iets te doen. Daarnaast als je dat lesmateriaal doet, dan zul je dus ook in de opleiding voor leraren en leraressen in het onderwijs, de pabo's daar zul je inderdaad moeten beginnen met jongens: Hoe zit het? Ook met onszelf, en dat is het lastige. Ik realiseer me dat. We zullen hier nog heel lang voor nodig hebben.

NYD Ik hoorde je ergens zeggen vijf generaties nog wel, voordat we richting gelijkwaardigheid...

REN Ik zou zeggen, zoals de Engelsen zeggen: "it takes three generations to breed a gentleman", ik denk minstens drie. Maar ja, en waarom? Omdat het dichtbij komt. Hè, ik zeg vaker ook als ik lezingen geef, als we het hebben over één van de vijf, dan ga je het dus over als we de rij rondkijken wie op deze rij?

NYD Ja, we waren net hier met z'n vijven met nog twee andere mensen van van Dag en Nacht Media.

ML Ja, ik denk dat dus heel vaak als ik in een groepje zit dat ik denk oh ja, één of twee of drie mensen hiervan hebben misschien wel te maken met:, en dat best wel heftig, als je het zo concreet maakt.

REN Ja, zeker.

NYD Dank je wel Renée.

ML Ja, dank je wel.

REN Graag gedaan.

EINDTUNE

NYD Dit was aflevering 147! Dankjewel Renée! Het boek 'Voorbij de verbijstering' ligt in dé boekhandel. Shownotes van deze aflevering vind je op damnhoney.nl/aflevering-147 en daar vind je een paar dagen na het verschijnen ook het transcript van deze aflevering

ML Poekebeessies Daniël van de Poppe, Lucas de Gier en Liesbeth Smit, wie zijn wij zonder jullie NIEMAND. Dus dank voor al jullie HULP

NYD Veel dank aan het transcriptteam voor het uittypen van deze aflevering: Paulien, Yvonne, Ymke, Melissa, Paula, Pieke, Guusje, Maaïke, Tess, Anna, Claartje, Isidore, Maaïke, Robin & Julia.

ML Amberscript transcribeersoftware, love you too!

NYD We zijn weer VERS opgeladen om post te ontvangen, dus kom maar door naar info@damnhoney.nl - Leuke berichten, dilemma's, levensvragen, opbouwende kritiek, kijk maar ff

ML Geef geld! Donateur aka bonusbal worden kan vanaf 1 euro per maand en dan krijg je toegang tot onze tweewekelijkse bonuspodcast 'Je doet het er maar mee'

NYD of doe dit allemaal niet

ML want zoals altijd: zelf wetennnnn